

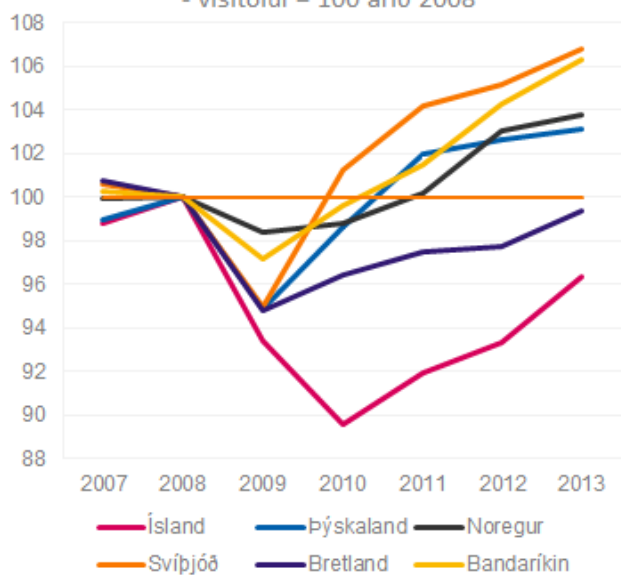
25. júní 2014

Fjölgun starfa í efnahagsbata

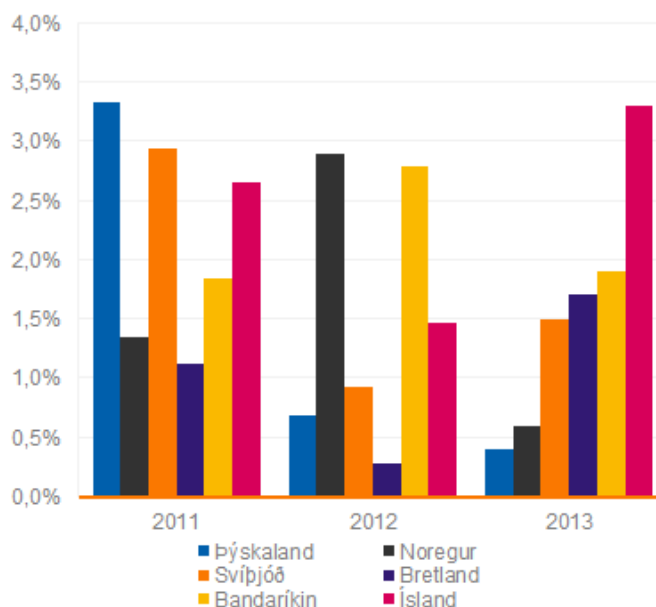
Það þarf vart að tíunda þau áhrif sem alþjóðlega fjármálakreppan árið 2008 hafði á hagkerfi heimsins enda atburðarrásin sem hófst með falli fjárfestingabankans Lehman Brothers flestum kunn. Hægt og bítandi hafa ríki heimsins unnið sig upp úr dýpsta kreppudalnum og er farið að gæta aukinnar bjartsýni bæði meðal fjárfesta, stjórnenda og neytenda.

Hér á landi skall á kerfislæg bankakreppa, sem og alvarleg gjaldeyriskreppa, í kjölfar fjármálakreppunnar sem gerði það að verkum að samdrátturinn sem fylgdi var mikill í alþjóðlegum samanburði, og í raun meiri en meðal þróaðra ríkja. Þrátt fyrir að landsframleiðslan hafi enn ekki náð fyrri hæðum (VLF var 3,6% minni að raunvirði árið 2013 en árið 2008) hefur vöxturinn hér á landi að jafnaði verið kröftugri en hjá viðskiptalöndum og nágrannaríkjum. Þannig mældist 3,3% hagvöxtur hér á landi árið 2013 sem var talsvert meiri en hjá öðrum OECD ríkjum.

Verg landsframleiðsla á föstu verðlagi
- vísitölur = 100 árið 2008

Hagvöxtur síðustu þrjú ár

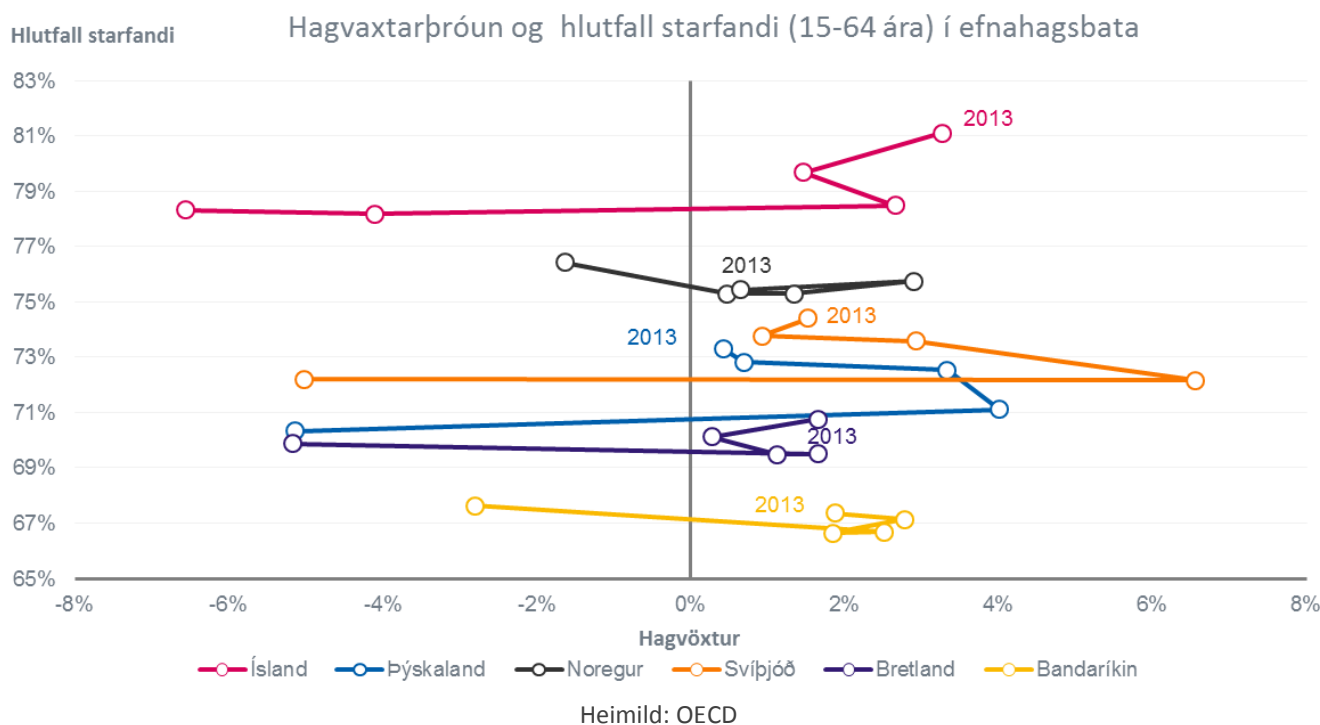
Heimildir: OECD, Hagstofa Íslands

Þróun vinnumarkaða ofangreindra samanburðarlanda samfara efnahagsbata síðustu ára er einkar athyglisverð, ekki síst vegna þess hve breytileg hún er á milli ríkja. Hér skiptir máli hvernig vinnumarkaðurinn brást við fjármálakreppunni. Sumstaðar, líkt og í Þýskalandi, jókst atvinnuleysi lítið sem ekkert þar sem vinnutími var skorinn niður frekar en störf á meðan annars staðar, líkt og í Bandaríkjunum, varð mikið atvinnuleysi að alvarlegu vandamáli. Þá hefur regluverk og skipulag vinnumarkaðar einnig mikil áhrif. Á myndinni hér að neðan er hlutfall starfandi af mannfjölda notað til að meta bata á vinnumarkaði og sett í samhengi við vöxt hagkerfa undanfarin ár. Notast er við hlutfall starfandi fremur en atvinnuleysistölur þar sem þær segja ekki alltaf alla söguna en lækkanði atvinnuleysi getur einfaldlega þýtt að fólk hafi fullnýtt bótarétt sinn og fallið þar af leiðandi af atvinnuleysisráð eða hætt virkri atvinnuleit en ekki að færri en áður séu án atvinnu.

Á síðustu fimm árum hefur hlutfall starfandi hér á landi hækkað um 2,8 prósentustig og er aðeins Þýskaland sem státar af meiri vexti. Gefur það vísbendingu þess efnis að efnahagsbatinn hafi falið í sér einhverja sköpun nýrra starfa. Í því samhengi má benda á að fyrir þau 11.900 störf sem töpuðust á árunum 2008-2010 hér á landi hafa 7.900 komið í staðinn. Enn er þó langt í land, bæði hvað varðar fjölda starfa og hlutfall starfandi, ef miðað er við árin fyrir kreppu.

Myndin er önnur og dekkri þegar lítið er til Noregs og sérstaklega Bandaríkjanna en þar hefur hlutfall

starfandi lækkað frá árinu 2009, sem markaði dýpsta punkt kreppunnar í þessum löndum. Þannig hefur hlutfall starfandi ekki hækkað í takt við efnahagsbata síðustu ára en kröftugur vöxtur hefur verið í hagkerfum beggja landa. Bendir það til þess að fyrrgreind lönd séu að ganga í gegnum efnahagsbata án verulegrar fjölgunar starfa.

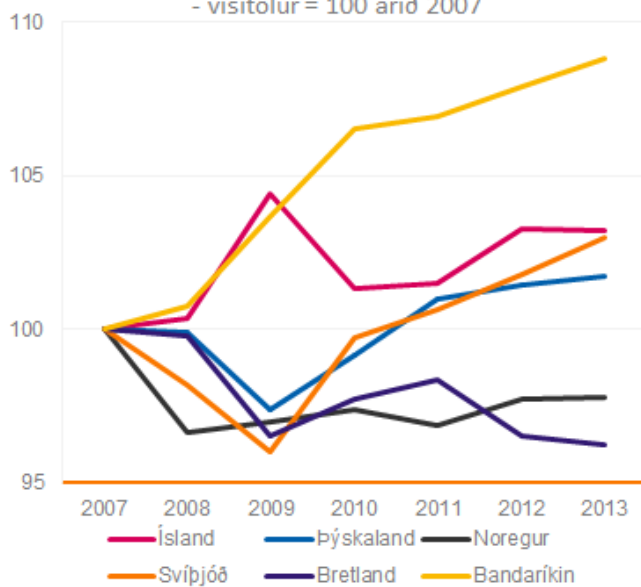

Til að varpa frekari ljósi á ofangreinda þróun er gagnlegt að skoða framleiðni, mælt sem framleiðsla á hverja unna vinnustund. Bandaríkin og Bretland eru áhugaverð í þessu samhengi en framleiðniþróun í þessum löndum er æði frábrugðin.

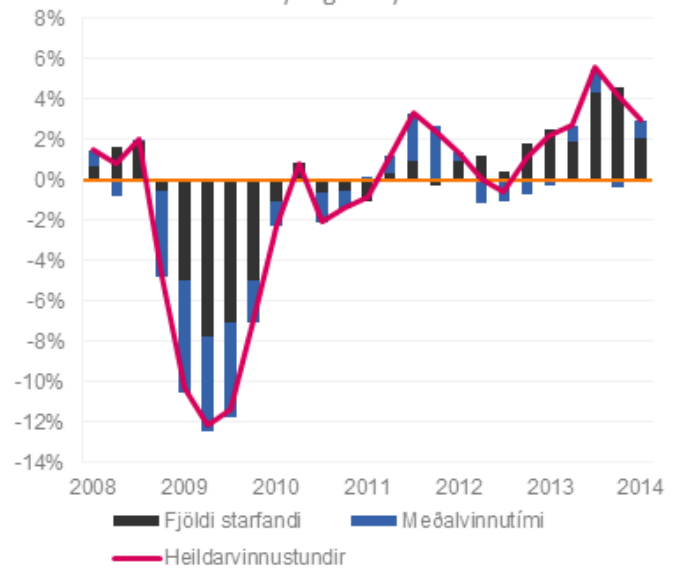
Í Bandaríkjunum hefur landsframleiðslan náð nýjum hæðum á meðan hlutfall starfandi hefur lækkað. Þetta þýðir að framleiðni á vinnustund hefur vaxið hressilega á síðustu árum. Með öðrum orðum, bandarísk fyrirtæki virðast hafa mætt aukinni eftirspurn með því að krefjast meira frá núverandi starfsmönnum, og aukið þar með framleiðni, í stað þess að bæta við sig starfsfólki. Í Bretlandi hefur þróunin aftur á móti verið öndverð, þar hefur hlutfall starfandi hækkað en vöxtur landsframleiðslu ekki verið jafn kröftugur. Af þeim sökum hefur dregið töluvert úr framleiðni en svo virðist sem að bresk fyrirtæki setji það ekki fyrir sig að ráða inn fleira starfsfólk til að mæta aukinni eftirspurn, sem skilar sér í auknum fjölda starfandi en jafnframt minni framleiðni. Hugsanleg skýring á þessari ólíku þróun á milli ríkjanna getur falist í verðbólguþróun en í Bretlandi hefur verið nokkuð meiri verðbólga en í Bandaríkjunum. Verðbólga dregur úr raunlaunum og skapar þannig svigrúm fyrir fyrirtæki til að ráða inn nýtt vinnuafli í stað þess að reyna auka framleiðni núverandi vinnuafli. Þá getur regluverk vinnumarkaðar einnig skipt sköpum. Sú þróun sem á sér stað í Bretlandi getur þó leitt til hagvaxtar án fjölgunar starfa þar sem nokkuð svigrúm skapast til að auka framleiðslu án þess að fjölga störfum, til dæmis með því að fjölga vinnustundum.

Hér á landi jókst framleiðni í kjölfar fjármálakreppunnar þar sem samdráttur í heildarvinnustundum var meiri en samdrátturinn í landsframleiðslu. Árið 2010 dró hins vegar aftur úr framleiðni vegna frekari samdráttar í landsframleiðslu. Líkt og sést á myndinni hér að neðan fór aðlögun vinnumarkaðar að miklu leyti fram í gegnum fækkun starfa þótt að vinnutími hafi einnig styst. Þegar efnahagsbatinn hófst var framleiðsla fyrst um sinn aukin með lengri vinnutíma en ekki með fjölgun starfa. Undanfarin tvö ár hefur þróunin hins vegar snúist við og er aukinni eftirspurn mætt með fjölgun starfa fremur en lengingu vinnutíma. Þetta virðist ekki hafa komið verulega niður á framleiðni en árið 2013 var hún 3,2% meiri en árið 2007. Þannig virðist Ísland hafa forðast gildruna sem t.d. Bandaríkin sitja nú í, efnahagsbata án fjölgunar starfa.

Framleiðni á vinnustund
- vísitölur = 100 árið 2007

Atvinna og vinnutími
- breyting frá fyrra ári

Heimildir: OECD, Seðlabanki Íslands

Greiningardeild Arion banka

Anna Hrefna Ingimundardóttir
anna.ingimundardottir@arionbanki.is

Elvar Ingi Möller
elvar.moller@arionbanki.is

Erna Björg Sverrisdóttir
erna.sverrisdottir@arionbanki.is

Hrafn Steinarsson
hrafn.steinarsson@arionbanki.is

Hafsteinn Hauksson
hafsteinn.hauksson@arionbanki.is

Stefán Broddi Guðjónsson
stefan.gudjonsson@arionbanki.is

Forstöðumaður

Regína Bjarnadóttir
regina.bjarnadottir@arionbanki.is
444-6969

[Hér má finna fyrirvara](#)